

دائرة المعارف
طبّ جامع اهلبیت علیہ السلام ۵

طبّ جامع
امام کاظم علیہ السلام

تألیف:

شاکر شیع

ترجمہ:

لطیف راشدی - سعید راشدی

سرشناسه : راشدی، لطیف، ۱۳۳۲ -

عنوان و نام پدیدآور : طب جامع امام کاظم (ع) // مولف لطیف راشدی.
مشخصات نشر : تهران: گنجینه، ۱۳۹۲. مشخصات ظاهری : ۲۸۰ ص.
فروست : دایره المعارف طب جامع اهل بیت علیهم السلام؛ [ج. ۵].
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۴۳-۰۵-۴

وضعیت فهرست نویسی : فیا

موضوع : موسی بن جعفر، (ع)، امام هفتم، ۱۲۸ - ۱۸۳ق. — معلومات — پزشکی

موضوع : موسی بن جعفر، (ع)، امام هفتم، ۱۲۸ - ۱۸۳ق. — احادیث

موضوع : پزشکی اسلامی — ستون قدیمی تا قرن ۱۴

موضوع : پزشکی اسلامی — احادیث موضوع : گیاهان دارویی — احادیث

موضوع : گیاهان دارویی — متون قدیمی تا قرن ۱۴

شناسه افزوده : دایره المعارف طب جامع اهل بیت علیهم السلام؛ [ج. ۵].

رده بندی کنگره : ۱۳۹۲ ج. ۵، ۲۴۲/۲، ۱۲۸/۳ R

رده بندی دیویی : ۶۱۰/۹۱۷۶۷۱

شماره کتابشناسی ملی : ۲۰۵۳۷۲۹



طب جامع امام کاظم (ع)

تألیف: لطیف راشدی

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۲ شمارهگان: ۱۰۰۰

چاپ: کیمرثی قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۴۳-۰۵-۴

تهران - خیابان ناصر خسرو - کوچه حاج نایب

بازارچه کتاب - طبقه زیرین تلفن: ۳۳۹۷۰۷۸۵

فهرست مطالب

۱۵	 مقدمه مترجم
۱۷	 مقدمه مؤلف
۱۸	 در حضور امام موسی بن جعفر ۷
۱۹	 اسناد در این (معالجه)
۲۱	 فاصله‌ی (اختلاف) ط بم حدید
۲۳	 طب اهل بیت ۸
۲۸	 شرط شفا یافتن توسط طب بیت ۸
۳۰	 طب امام کاظم ۷
۳۳	 ابواب بسیار مفید
۳۴	 فصل اول: مراحل و چگونگی خلقت انسان
۳۶	 فصل دوم: چهار حالت طبیعی
۳۷	 فصل سوم: نشانه‌های آشفتگی و برافروختگی خون
۳۸	 فصل چهارم: خواب و تدبیر آن
۴۰	 فصل پنجم: معالجه کردن پزشک غیر مسلمان بر مسلمان
۴۱	 فصل ششم: خداوند هیچ بیماری‌ای را بدون داروی آن نیافریده است
۴۲	 فصل هفتم: تشویق به استفاده نکردن از داروها تا حد ممکن
۴۳	 فصل هشتم: نهی از خوردن دارو در روز پنج شنبه
۴۴	 فصل نهم: آنچه که چشم را جلا می‌دهد
۴۵	 فصل دهم: ذکر بعضی از ویژگی‌های خورشید
۴۶	 فصل یازدهم: نشانه‌های پیدایش و گسترش بعضی بیماری‌ها
۴۷	 باب حفظ سلامتی
۴۸	 فصل اول



فصل دوم: مسواک زدن.....	۴۹
فصل سوم: حمام.....	۵۴
فصل چهارم: جدا کردن موهای زائد از بدن.....	۵۶
فصل پنجم: خضاب کردن: رنگ کردن.....	۵۸
فصل ششم: کوتاه کردن مو (ی سر).....	۶۰
فصل هفتم: شانه کردن و مرتب کردن مو.....	۶۲
فصل هشتم: کوتاه کردن ناخن‌ها.....	۶۴
فصل نهم: گرم‌زدگی.....	۶۶
فصل دهم: پرهیز و پیشگیری.....	۶۶
ابواب فائده‌ی برنامه ریزی درست در رعایت آداب سفره.....	۶۹
فصل اول: حدیث کامل در آداب سفره.....	۷۱
فصل دوم: مسواک پس از قیل و بعد از غذا.....	۷۳
فصل سوم: تمیز کردن دست با دستمال بعد از غذا خوردن نه قبل آن.....	۷۶
فصل چهارم: غذا خوردن در دست تمیز است، ولی شسته نشده عیبی ندارد.....	۷۷
فصل پنجم: غذای حاضری.....	۷۸
فصل ششم: غذای پیش از موعد (زودت).....	۸۰
فصل هفتم: بسم الله گفتن قبل از غذا و الله گفتن بعد از آن.....	۸۱
فصل هشتم: مستحب بودن خواندن دعاهاى قبل از غذا.....	۸۴
فصل نهم: نهی از خوردن غذای گرم (داغ).....	۸۵
فصل دهم: اجتناب از دمیدن در غذا و آشامیدنی‌ها.....	۸۷
فصل یازدهم: مکروه بودن (کرامت) زیاده روی در خوردن و خوردن هنگام سیری.....	۸۸
فصل پانزدهم: مستحب بودن غذا خوردن دسته جمعی.....	۸۹
فصل شانزدهم: مؤمن برای آنچه که می‌خورد محاسبه نمی‌شود.....	۹۰
فصل هفدهم: شام، نیروی بدن و برای جماع مفید است.....	۹۱
فصل نوزدهم: خوردن آنچه که از سفره بیرون می‌افتد.....	۹۲
فصل بیستم: اندازه گرفتن غذا.....	۹۴
فصل بیست و دوم: خلال.....	۹۵

فصل بیست و سوم: اهمیت سلامتی (سالم بودن) معده	۹۹
فصل بیست و چهارم: ظرف‌ها	۱۰۰
فصل بیست و پنجم: نهی از نوشیدن از محل دستگیره‌ی ظرف و جایی که شکسته شده	۱۰۱
فصل بیست و ششم: حدیثی که محتوی ذکر انواع غذاهایی است که ائمه ۸ دوست داشتند و فوائدی دیگر	۱۰۲
باب ویژگی‌های حجامت و زمانهای آن	۱۰۵
مقدمه‌ای در حجامت و طب نوین	۱۰۶
فصل اول: حجامت چه نیکو عیدی است	۱۰۸
فصل دوم: حجامت پناهگاه رسول خدا ۹ در برابر دردها	۱۰۹
فصل سوم: حجامت پناه در برابر درد پشت و گردن	۱۱۰
فصل چهارم: حجامت بعد از خوردن و دلیل آن	۱۱۱
فصل پنجم: حجامت بر روی دست و پا	۱۱۲
فصل ششم: حجامت در روز جمعه	۱۱۳
فصل هفتم: حجامت در روز شنبه	۱۱۴
فصل هشتم: حجامت در روز چهارشنبه	۱۱۵
فصل نهم: حجامت در هفتم یا چهاردهم ماه حیره (ششم میلادی)	۱۱۶
فصل دهم: حجامت در سایر روزها	۱۱۷
فصل یازدهم: حجامت در پشت گردن	۱۱۸
فصل دوازدهم: حجامت در کف پا	۱۱۹
فصل سیزدهم: حجامت در سر و دو کتف و پشت	۱۲۰
فصل چهاردهم: کراهت حجامت برای شخص روزه دار و دلیل آن	۱۲۱
باب‌های دارو و غذا	۱۲۲
گیاه مورد	۱۲۲
ماده اُترقیون	۱۲۳
شتر	۱۲۳
میوه اترج	۱۲۴
سنگ سرمه	۱۲۵

۱۲۵	گلایی
۱۲۶	میگو
۱۲۶	علف شوره
۱۲۷	سبزی با ذرّوج
۱۲۸	بادمجان
۱۲۸	شقر بختی (کردن دراز - نوعی شقر)
۱۲۹	گندم
۱۲۹	پیاز
۱۳۰	غابی
۱۳۰	خریزه
۱۳۱	گاو
۱۳۲	گل بنفشه
۱۳۳	بیشارجات
۱۳۳	تخم (مرغ شترمرغ)
۱۳۴	سیب
۱۳۶	خرما
۱۳۸	انجیر
۱۳۹	ترید آب گوشت
۱۳۹	گیاه سیر
۱۴۰	گاومیش
۱۴۰	غذای جاورس
۱۴۱	پنیر
۱۴۱	ملخ
۱۴۲	شاهی (ترتیزک)
۱۴۳	مار ماهی
۱۴۴	هویج
۱۴۵	کلاب





۱۴۵	هویره (نوعی پرندہ)
۱۴۶	سیاه دانه
۱۴۷	اسفند
۱۴۸	شنبلیه
۱۴۹	حلواء
۱۵۰	الاغ اهلی
۱۵۰	الاغ وحشی (گورخر)
۱۵۰	حنا
۱۵۲	حفظ خیال (خ)
۱۵۲	گندم
۱۵۴	ماهی
۱۵۵	نان
۱۵۶	گیاه خربق
۱۵۶	سفال
۱۵۶	غذای خشتیج
۱۵۷	سبزی (سبزیجات)
۱۵۷	پرستو
۱۵۸	گل خطمی
۱۵۹	سرکه
۱۶۰	شراب سرکه
۱۶۱	گل شب بو
۱۶۲	کدو
۱۶۳	ملخ ریز (ملخی که نمی تواند پرواز کند)
۱۶۳	مرغ
۱۶۳	پرندہ دراج
۱۶۴	آرد
۱۶۴	روغن



۱۶۴	روغن بادام
۱۶۴	طلا
۱۶۵	گیاه رازیانه
۱۶۶	رُب سیب، رُب توت، رُب انار، رُب به
۱۶۶	ماهی ریشتا
۱۶۷	خرمای تازه
۱۶۸	انار
۱۷۰	عل خوشبو
۱۷۰	کشکس
۱۷۱	عفران
۱۷۱	کل سوس (زنده)
۱۷۲	روغن
۱۷۳	زیتون
۱۷۴	گیاه اسپند
۱۷۵	درخت سدر
۱۷۵	خرچنگ
۱۷۶	گیاه توزک (سُحر)
۱۷۷	میوه ی به
۱۷۹	شکر
۱۸۰	سکنجبین
۱۸۱	شلغم
۱۸۱	لاک پشت
۱۸۱	گیاه سلق (یزبور)
۱۸۲	ماهی
۱۸۳	روغن
۱۸۴	گیاه سنا
۱۸۵	سنبل

۱۸۵		حلیم
۱۸۶		شبرم
۱۸۶		روغن
۱۸۷		جو
۱۸۸		شلیتا
۱۸۸		سیاه دانه
۱۸۹		گیاه صبر
۱۹۰		کلاغ
۱۹۰		آویش
۱۹۱		عطر
۱۹۱		گل (خاک - تربت)
۱۹۲		عاج
۱۹۳		عاقرقرحا
۱۹۳		خرمای عجوه
۱۹۴		عدس
۱۹۵		عسل
۱۹۷		عطر
۱۹۸		انگور
۱۹۸		عنبر
۱۹۹		کلاغ
۱۹۹		فالوده
۱۹۹		ظرف کلی (سفالی)
۱۹۹		نقره
۲۰۰		فلفل
۲۰۰		فیل
۲۰۰		میل
۲۰۱		کیک



۲۰۱	گوشت نمک سود (قدیر)
۲۰۲	نی شکر
۲۰۲	قیر
۲۰۳	کافور
۲۰۳	نان خورشت (غذای نونی)
۲۰۳	کباب
۲۰۵	کتان
۲۰۵	سر
۲۰۷	رہ (فرنگی)
۲۰۹	کفس
۲۱۰	کشن
۲۱۰	کشک
۲۱۰	کاک
۲۱۱	قلوه
۲۱۲	قارج
۲۱۳	کندر
۲۱۳	شیر
۲۱۵	شیر خر ماده
۲۱۵	گوشت
۲۱۷	شلغم
۲۱۸	آب
۲۲۲	ماست
۲۲۳	ماش
۲۲۳	مرزنجوش (مرد قوش)
۲۲۴	خورشت مری
۲۲۴	مُشک
۲۲۵	گیاه مصطکی

۲۲۵	بُز
۲۲۶	نمک
۲۲۸	آب به (میبه)
۲۲۸	شتر ماده
۲۲۹	نانخواه
۲۲۹	شراب
۲۳۰	پاکی و تمیزی
۲۳۰	داروی نظر (نور)
۲۳۲	شیرین برید
۲۳۲	هلیله
۲۳۳	گل سرخ
۲۳۵	باب‌های آن چه که به شکر بیمار مربوط می‌شود
۲۳۶	فصل اول: ثواب مریض
۲۳۸	فصل دوم: دلایل عطسه کردن بیمار
۲۳۹	فصل سوم: فصل عیادت بیمار
۲۴۱	فصل چهاردهم: نهی و اجتناب از خوردن نزد بیمار
۲۴۲	باب درمان‌های روحی و روانی
۲۴۳	فصل اول: شفا گرفتن از قرآن
۲۴۵	فصل دوم: شفا و درمان به وسیله‌ی دعا
۲۴۶	فصل سوم: معالجه با صدقه
۲۴۷	فصل چهارم: معالجه به وسیله‌ی آن چه که از سفر افتاده
۲۴۸	فصل پنجم: معالجه با سوزاندن (گرم کردن) و سحر و جادو
۲۴۹	حالت‌های بعضی بیماری‌ها و مریضی‌ها، و دلایل آن‌ها، و راه‌های آن‌ها
۲۵۰	فصل اول: بیماری و دلیل وجود آن، و این که روزهای آن مشخص است
۲۵۱	فصل دوم: مهمترین و عمده‌ترین چیزهایی که باعث فراموشی می‌شود
۲۵۲	فصل سوم: تب عواقب آن، چگونگی و راه‌های درمان آن
۲۵۵	فصل چهارم: درمان تب چهار روز یک بار

فصل ششم: درمان دردهای پی در پی (کسالت‌های مداوم).....	۲۵۶
فصل هفتم: درمان سردرد.....	۲۵۷
فصل هشتم: درمان شبکوری (کم بینی در شب).....	۲۵۸
فصل نهم: درمان تنگی نفس (بوی بد).....	۲۵۹
فصل دهم: درمان درد معده (معهه درد).....	۲۶۰
فصل یازدهم: درمان غار و غور شکم.....	۲۶۱
فصل دوازدهم: درمان دل درد.....	۲۶۲
فصل سیزدهم: درمان درد شکم.....	۲۶۳
فصل چهاردهم: درمان اسهال خونی.....	۲۶۴
فصل پانزدهم: درمان خارش (گری).....	۲۶۵
فصل شانزدهم: درمان سل.....	۲۶۶
فصل هفدهم: راه‌های جادو و طلسم و گرفته شده (ارث برده).....	۲۶۷
فصل هجدهم: مداوا.....	۲۷۱
فصل نوزدهم: درمان.....	۲۷۲



بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه مترجم

الحمد لله رب العالمین. باری الخلاق اجمعین. باعث الأنبیاء والمرسلین. رافع السرات و حافظ الارضین؛ والصلوة علی من اختاره من شجرة الانبیاء ومشکوة الضیاء ومصیح الظلمة وینایع الحکمة؛ مولانا ومولی الکونین؛ سیدنا وسید العالمین، روح المحسد والجسد المروّح اعني ابوالقاسم المصطفی محمد ﷺ وعلی ولاد الاطین الأنجین واللعن الدائم علی اعدایهم من الان إلى يوم الدين.

حمد بی بدایت و سپاس بی نہایت سزاوارست برای ذاتی است که جهان تاریک را به انوار دانش روشن و صفحات قلوب را به انبیاء معرفت، مزین نمود. درود فراوان بر سرور کائنات و خاتم انبیاء، پیامبر خاتم الانبیا، حضرت محمد ﷺ و بر آل مطہر و عترت پاکش، حضرت فاطمہ زہرا و ائمتہ دوازده گانه علیہ السلام.

اقابعد:

امام صادق علیہ السلام فرموده: انسان با آلودہ کردن محیط زیست خود، خویش را به ورطہی ہلاکت می افکند و عمر خود را کوتاہ می کند. تعدادی از انسان ها به خاطر سودجویی و منافع شخصی خود، تعادل موجود در نظام طبیعت را به ہم زده و زندگی را برای ہم نوعان خود مخاطره آمیز می سازند و نتیجہی آن، انواع

استرس‌های روحی و فشارهای روانی است و انسان‌ها برای خلاص شدن از آن‌ها راهی جز پناه بردن به انواع داروها در پیش روی خود ندارند. انسان امروزی چنان عرصه را بر خود تنگ کرده که خلاصی از این فشارهای روحی برای او به راحتی امکان‌پذیر نیست، مگر با توکل به خداوند. مهم‌ترین و خطرناک‌ترین آلودگی‌ای که انسان با آن مواجه است، آلودگی مواد غذایی است که تنها راه بیرون رفت از این ورطه، اجرای تمامی احکام و شرایع دین اسلام است.

از همه روایاتی از امام کاظم (علیه السلام) که در مورد بهداشت و طب می‌باشد که تا حال چنین کتابی چاپ نشده است را ترجمه نموده‌ایم. دستورات در کتاب شامل موضوعات و درمان‌های روحی و جسمی و روح و بدن است که می‌توانیم بتواند، روان و بدن‌های بیمار ما را درمان کند و در پرتو آن، بندگانی شایسته و صالح و عاقل به دستورات خداوند متعال باشیم و سعادت دنیا و آخرت را نصیب گردانیم.

والسلام علی عباد الله الصالحین
و آخره و ان الحمد لله رب العالمین
روزه عابدی قم
العبد المذنب

لطیف راشدی - سید راشدی

حقیقت را انکار نمی‌کنم یا از آن دور نمی‌شوم. وقتی که در این همایش جهانی قابل احترام گفتم که آرزوی گمشده‌ام را یافته‌ام، پس به واسطه آن پرتوهای درخشان، وجود این کتاب را در برخواهد گرفت که قرن‌های متعددی است که

همه جا را در برگرفته است به گونه‌ای که اگر در کتابی جمع می‌شد تا الان نظیر نداشت و به وسیله آن، مسلمانان آنچه که از علوم و دانش است را خواهند شناخت و علم پزشکی آن برای نشر و گسترش بین مردم شکوفا می‌شد و درخشندگی آن چشم‌ها را خیره می‌کرد و پرتوهای آن، عقل‌ها را درخشان می‌کرد.

دن حضور امام موسی بن جعفر علیهما السلام

پیامبر ﷺ فرمود: «به وسیله موسی بن جعفر علیهما السلام تندرستی را از خداوند در مرتبه درخواست کن»

حسن بن احمد بن جمهور العمی روایت کرده: در سال ۲۹۶ احمد بن ربیعہ انباری نویسنده سیرت، در حالی که دستش ناقص بود و بیماری، آن را فرسوده و از بین می‌برد، کتفش سست شد تا جایی که سیاه شد؛ طبیب به او گفت که باید دستش را قطع کند؛ هیچ‌کس از بین رفتن دست او شک نداشت. در خواب مولایمان امیرالمؤمنین علی بن ابی‌طالب را دید و به او عرض کرد: ای امیرالمؤمنین! دستم را به من برگردان. حضرت فرمود: من این کار را انجام نمی‌دهم (من نگران تو هستم) ولی نزد موسی بن جعفر علیهما السلام برو که او دستت را به تو بر می‌گرداند.

هنگامی که صبح شد، گفت: کجاوه مرا بیاورید. او را ری تختیم بگذارید و به سوی قبرهای قریش ببرید.

آنچه که دستور داده بود انجام دادند بعد از اینکه او را شستند و میز کردند و لباس پاک‌برتن او پوشاندند، و به سوی قبر موسی بن جعفر علیهما السلام - که درود خدا بر او باد - بردند، به او متوسل شد و مقداری از خاک قبرش را برداشت و میج و کف دستش را به آن مالید و آن‌ها را فشرده، فردای آن روز مشک‌ش حل شد و همه